"Radomer - Kielcer Leben" 38 (378) „Należytość pocztową uiszczone ryczałtem" VIII-ער יאָהרגאַנג פּרייז [illegible] גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײנט 10 זײַט.

Radom, dnia 25 Września 1931 r.

ראַדאָם, פרייטאג, ערב סוכות תרצ"ב

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרײַז:
אין מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען
8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 "

Lekarz - Dentysta

R. BANKIER-DEN

POWRÓCIŁA

przyjmuje od 10-1 i od 3-7.

מר יהושע שטיינמאַן

לרגלי נשיאו בתו מרת לאה עם ב"ג משה דוב שטיינמאַן

הננו מב־כ־ים בברכת מזל טוב ורוב נחת.

אברהם ברעסלויער ומ"ב.

טעאַטער
„ראַזמאַיטאַשטשי"

מאָנטאַג דעם 28|9 ערשטער טאָג חו"מ סכות

קומט פאַר
א גרויסער קאָנצערט

פון די בעריהמטע און פּאָפּולערסטע זאַמלער און פערשפרייטער
פון יודישען פאָלקס - ליד

זמרה זעליגפעלד און מ. קיפּניס

אין א גייעם און אינהאַלטרייכען פּראָגראַם.
ביים קלאַוויר איגנאַצי שטערלינג

בילעטען - פאַרפערקויף אין דער פירמע „פלוטאָס", זשעראָמסקי 29
און אין דער ציוג. אָרג. זשעראָמסקי 25.

Dr. F. ŻABNER

przeprowadził się

na ul. SIENKIEWICZA 4 (Marjacka)

odnawia przyjęcia od 1 paźd. 1931.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס ג. פּובליקום פון ראַדאָם און אומ-

-געגענד דאָס-
דער בעריהמטער
קירזשנער=וואַרשטאַט

פון חיים גאָלדשטיין עט זאָהן וואָלאָווא 23 האָט זיך

איבערגעטראַגען אויף דער לובלינער 25 אין הויף

פאַרטער נעבען דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

ס'ווערט אויסגעפיהרט אַלעראַרט קורזשנער-אַרבייט מענער און דאַמען

רעיעל און פינקטליך! —— קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אַכטונג חיים גאָלדשטיין עט זאָהן.

הײנט — און — יעדען טאָג.

KINO **CZARY** KINO

ענדליך פון הײנט אָן

געהט ביי אונז אין קינאָ דאָס לאַנג ערוואַרטעטע
יודישע מיסטעריעז בילד

תקיעת=כף

— ŚLUBOWANIE —

דאָס וואונדערבארע שפּיעל פון די אַרטיסטען, דער אוי-
סערגעוועהנליכער אינהאַלט, די איינגענאַרטיגע יוד. מנהגים
האַלטען דעם עולם אין דער גרעסטער שפּאַנונג.

א ספּעציעל צוגעגרייטע

יודישע מוזיק און כאָר.

הײנט — און — יעדען טאָג.

Wszelkie pomiary
oraz **wykonania planów**
przyjmuje geometra
Z. Bankier
ul. Piłsudskiego 3
w podwórzu.

Absolwentka
Berlińskiego Konserwatorjum
M. Ratner-Bankier
Udziela lekcji gry na fortepianie
Radom, Piłsudskiego 3
m. 10 w podwórzu.

קעגען פסיכאָז פון קריזיס

וועגען עקאָנאָמישען קריזיס און זיינע שווערע פאָלגען פאר דער יודישער בעפעלקערונג איז שוין פיל געשריבען געוואָרען. כ'וויל אָבער דאָ בעריהרען אַנ'ענין, איבער וועלכען מ'טאָר בשום אופן נישט איבערגעהן צום טאָג-אָרדנונג. דאָס איז דער פסיכאָז פון קריזיס און זיינע דעמאָראַליזירענדיגע פאָלגען.

ס'איז גענוג אריינצוקומען אין אונזערע קולטורעלע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס און איהר וועט זיך איבערצייגען, אז זייערע הכנסות זענען געפאַלען ביז א מינימום און דאָס צוליב צוויי סיבות: פון איין זייט איז דער גרעסטער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג פעראָרימט געוואָרען און פאר זיי איז טאַקע באמת שווער צו צאָהלען; פון דער צווייטער זייט זענען דאָ אזעלכע (זאָל דאָס, צו אונזער גרויסער חרפה און בעדויערונג, געזאָגט ווערען), וואָס ווילען נישט צאָהלען, און אָט די דעמאָראַליזאַציע, די גייסטיגע ירידה, איז פיל מאָל ערגער ווי די עקאָנאָמישע ירידה. אָט צ. ב. דערצעלט מען, אז א געוויסער ראַדאָמער גביר האָט אָפּגעזאָגט צו געבען א געוויסער בעשטייערונג נאָר דערפאר, ווייל ס'איז... א קריזיס! אליינפערשטענדליך, אז אָט דער „תירוץ" איז גילטיג נישט נאָר אין דעם פאַל, נאָר אויך לגבי אַלע אנדערע קולטורעלע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס, פאר וועלכע די נדבה פון די, וועלכע דער קריזיס האָט לגמרי נישט אָנגעריהרט, ווערט פערקלענערט ביז'ן מינימום. אָדער גאָר אינגאנצען רעדוצירט. ס'ווילט זיך פרעגען אָט די דאָזיגע מענשען: צי דען צוליב דעם, וואָס די צייטען זענען שלעכטע און יודען (נישט חלילה זיי) ליידען נויט און פיין, זענט איהר פטור צו געבען א נדבה?

מיר מוזען געדענקען, אז די פאָלגען פון דעם וועלען אויף זיך נישט לאָזען לאַנג וואַרטען. שוין ראַנגלען זיך אַלע היגע אינסטיטוציעס פאר זייער קיום, שוין הענגט די דאַמאָקלעס שווערד פון אונטערגאַנג איבער אונזערע אינסטיטוציעס, וואָס מיר האָבען דורך יאָהרענלאַנגער אַרבייט מיט אזא פיל מיה און מאַטעריש אויפגעבויט, און וואָס ווייטער?

דער ווינטער קלאַפּט שוין אָן אין אונזער טהיר, די נויט און אָרימקייט אויף דער יודישער גאַס וואַקסט און צום ערגסטען איז, וואָס מיר האָבען אַראָפּגעלאָזט די הענד, מיר שטעהען חילפלאָז קעגען דער אָנקומענדיגער כוואַליע פון אומגליק, מיר שטעהען דערשלאָגענע דורכ'ן פסיכאָז פון קריזיס.

דאָס טאָר אָבער ווייטער אזוי נישט געהן. א גרויסע הילפס-אַקציע מוז אָרגאַניזירט ווערען!

ביי נאָרמאַלע בעדינגונגען, געהער אזא איניציאַטיוו צו דער קהלה, אָבער אונזער קהלה קאָן ליידער איצט נישט קומען אין בעטראַכט... כ'ווענד זיך אַלזאָ צו די אָנפיהרער פון אַלע היגע פּאָליטישע פּאַרטייען, קולטורעלע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס: לאָמיר שאַפען א פעראייניגטען הילף-קאָמיטעט און אָרגאַניזירען א ראַציאָנעלע הילף-אַקציע פאר אַלע אינסטיטוציעס און אויך פאר דער פעראָרימטער, נויטליידענדיגער יודישער בעפעלקערונג.

און די יודישע מאַסען, די היגע בעפעלקערונג, וועלכע האָבען שוין נישט איין מאָל אַרויסגעוויזען זייערע וואַרימע געפיהלען און אחריות, וועלען מיט זייער געזונטען אינסטינקט אויך דאָס מאָל בלי ספק דערפילען די פעראַנטוואָרטליכקייט וואָס ליגט אויף אונז און וועט שפּאָרען פון וואָס נאָר מען וויל, אָבער נישט פון געבען א נדבה, א בעשטייערונג פאר וועלכער ס'איז קולטורעלער און פילאַנטראָפּישער אינסטיטוציע.

א. א.

— די — שענסטע **טאַפּעטען** צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען
אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאַן
ראַדאָם, לובלינער 21.

פונ'ם יודישען אקאדעמישען לעבען אין ראַדאָם.

די לעבעדיגע צייטונגען פון דעם יודישען אקאדעמישען קרייז אין ראַדאָם האָבען שוין זייער אנערקענטע רענאָמע צוליב זייער הויכען ניוואָ אין אַקטואַליטעט. דאָסזעלבע לאָזט זיך אויך בעמערקען וועגען דעם 1-טען נומער — אין האָפענטליך אויך וועגען די שפּעטערע פון דער היי-יאָהריג אָנגעהויבענער פעריאָדישער אויסגאַבע. דער נומער האָט אַרויסגעוויזען שטאַרקע ערנסט. עמפּפינדליכקייט פאר דער וויכטיגסטע פּראָבלעמען פונם יודישען אלגעמיינעם אין אקאדעמישען לעבען, האט פערמאָגט א ריי ווערטפולע וויסענשאַפטליכע אַרטיקלען און בעוויזען צו אַמוזירען די צוהערער מיט דעם אינטערעסאַנטען און אָריגינעלען הומאָר. אלגעמיינע יודישע ענינים האָבען בערייט די אַרטיקלען פון די ה"ה פינעס, קאַרמאַן און קורץ. דער ערשטער גיט אַנ'אַלגעמיינעם איבערזיכט איבער די וויכטיגסטע געשעהענישען פונ'ם אָפּלויפענדען יאָהר, רעזומירט די פאָלגען און גיט אייניגע האָראָסקאָפּען אויף די צוקונפט. ה' קאַרמאַן אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בריעף פון א. שערמאַן אין „מאָזנים" בעהאַנדעלט די פראַגע פון אַסימילאַציע, ה' קורץ פאַרנעמט זיך מיט דער פראַגע פון סאָלידאַריטעט און אונסאָלידאַריטעט ביי יודען. אויף דעם לעצטען אינטערוויו פונם בילדונגס-מיניסטער מכח די אפּצאָלען אויפן אוניווערסיטעט שטעלט זיך אָפּ ה' מייזעלס. דער וויסענשאַפטליכער טייל איז פערטרעטען דורך די אַרטיקלען פון ה' טענענבוים וועגען גיגאַנטישע פּראָיעקטען פון אינטערוואַסער-טונעל און פרל' באַקמאַן וועגען בעטהאָווענס שאַפען. דער ליטעראַרישער טייל באַשטייט אויס 2 ליעדער פון ה, קראַקאָווסקי, איינדרוקען פון א בעזוך אין א סאַנאַטאַריע אויף גורקע פון פרל' ראַכמאַן, ווי אויך ה' כוואַט'ס ביאָגראַפיע פון פערשטאָרבענעם פילאָסאָפען ה' יוזעף באַיאַרסקי, געשטיצט אויף א אינטערוויו פונ'ם אויטאָר מיט'ן ה' באַיאַרסקי.

אינערליכע פראַגען האָט בעריהרט דער פעליעטאָן „קליינינקייטען" פון „נאָוויציוש". ענדליך דער הומאָר איז פערטרעטען דורך דעם אָריגינעלען פעליעטאָן פון ה' „אַס" און געלונגענעם פּאַראַדיע-ליד פון ה' פריור, וועלכע בעהאַנדלען איראָניש ה' קאָס אַרטיקעל אין „עכאָ" און זיינע נאָכוועהענישען אין דער היגער און פרעמדער פרעסע, דער רעוויו-פעליעטאָן פון ה' ראַכמאַן, הומאָרפולען ליד פון ה' פרידמאַן און גלענצענדע „קאָמוניקאַטען" פון ה' פעלדמאַן. דאָס גאַנצע איז פאַרביג און אינטערעסאַנט, עס האָט זיך נור געלאָזט פיהלען דער מאַנגעל אין נאָוועלען, וועלכער, ווי ס'איז צו האָפען, וועט בעזייטיגט ווערען אין די שפּעטערע נומערען.

דעם נומער האָט אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג געפיהרט ה' מייזעלס. דאָס צאָהלרייכע פּובליקום האָט אַרויסגעוויזען פעראינטערעסירונג און אַפּלאָדירט די אויטאָרן. עס איז צו בעגריסען די סימפּאַטישע אימפּרעזע פון אונזערע אַקאַדעמיקער און צו ווינשען איהר א ברייטען אָפּקלאַנג אין דער היגער יודישער געזעלשאַפט.

בכלל אויב עס געהט אין קולטורעלע אַרבייט, ווייזט די פערוואַלטונג אַרויס א שטאַרקע אינטענסיוויטעט. ווי מען האָט אונז אינפאָרמירט, האָט די פערוואַלטונג געשאַפען א קולטור-קאָמיסיע, וועלכע גרייט צו א רייע קולטורעלע אימפּרעזען. עס ווערט פּלאַנירט א ציקל רעפעראַטען מיט דיסקוסיעס אויף פערשידענע טעמען. עס איז געגרינדעט געוואָרען דערווייל סעקציעס פאר שאָך-שפּיעל און עספּעראַנטאָ, וואָס זייער לייטונג ליגט אין ערפאַהרענע הענד. עס איז אָבער צו ווינשען, אז די גאַנצע אַרבייט זאָל זיין געווענדעט נישט בלויז אויף אינווייניג נאָר זאָל אויך אין זינען האָבען די ברייטע ספערען פון דער ראַדאָמער יודישער געזעלשאַפט.

איקס.

יודען מ'וועט אייך ציילען!

צו פיעל צרות האבען מיר איצט אין אונזער לעבען, צופיעל דאגות האבען מיר אויפ'ן הארצען, אז מיר זאלען מסוגל זיין באמת אפצושטעלען זיך כאטש אויף א רגע אויף דער לעצטער פעראָרדנונג וועגען א אלגעמיינער פאלקס-ציילונג. און דאס איז וויךקליך א שאד, אפילו א גרויסער שאד. א פאלקס ציילונג — דאס איז דאך באמת א גרויסע געשעהעניש אין לעבען פון א מלוכה, א מין „חשבון - הנפש" פון א גרויסער קאמפאקטער מענשליכער מאסע אויף א פעסט-בעשטימטען ערד-שטח אין גרעניצען פון א מלוכה'שען ארגאניזם.

אין דעם בעשטימטען דורך דער רעגירונג טאג לאזען זיך ארויס איבער שטעדט און שטעדטלעך, דערפער און ישובים ווי בכלל נאר דארטען וואו ס'געפינט זיך א מענשליכע געדעכעניש — אזוינע צייל-קאמיסארען, וועלכע רעגיסטרירען און ציילען די מענשען, די בירגער, מענער און פרויען, קליין און גרויס, קינד און קייט מיט זייער פערמעגען, האק און פאק. אין דער ערשטער רגע שרעקט זיך דער בירגער און בעזונדערס אין היינטיגע צייטען: איז עס מעגליך, אז א מלוכה-בעאמטער זאל זיך אינפארמירען וועגען בירגער, זיין האב און גוטס און דערביי זאל עס נישט האבען כאטשבי א שטיקעל שייכות מיט די קלאגעדיגע שטייער-ענינים, פון וועלכע יעטוועדער פוילישער בירגער האט צו זינגען און צו זאגען? איז עס מעגליך, אז די אלע צונויפגעזאמעלטע ידיעות פון דער ערשטער קוועלע זאלען ניט פערנוצט ווערען דורך יענע פעראינטערעסירטע אין די אמת'ע ידיעות — מאכט-ארגאנען?

שרעקט זיך טאקע דער בירגער, צעשויבערטער פון די קריזיס-טעג בירגער, שרעקט זיך און וויל נישט אנגעבען די אמת'ע ידיעות.

דארף מען אויפקלערען דעם בירגער, אז ער האט במחילה א טעות, א גרויסען טעות. די ידיעות, אין וועלכע ס'נויטיגט זיך דער צייל-קאמיסאר, האבען נישט קיין שום שייכות מיט שטייער-ענינים, אדער מיט'ן ווירקליכען מצב פון זיין עשירות. די ידיעות וועלען אייך נישט קענען אויסגענוצט ווערען דורך די פעראינטערעסירטע אין זייערע אמטען. פשוט, די ידיעות זענען נויטיג צוליב דער ציילונג גופא. לשמה וועגען. דעריבער רעדט טאקע די פעראָרדנונג פונ'ם מיניסטארען-ראט וועגען דער דרינגליכער נויטווענדיגקייט פון ערטיילען אלע נויטיגע, געהעריגע אמת'ע אינפארמאציעס.

לאמיר גלויבען, אז דער בירגער וועט פערשטעהן די וויכטיגע בעדייטונג פון דער פאלקס - ציילונג און וועט האנדלען אין הסכם מיט זיין געוויסען און גוטען ווילען. לאמיר אבער אויך האפען און גלויבען, אז די פוילישע רעגירונג וועט טאקע אין דער טובה פון דער זאך גופא, נעהמענדיג אין אכט, אז פוילען איז א נאציאנאליטעטען-מלוכה, וועט זארגען דערפאר, אז אין יענע צענטרען, וואו עס וואוינען קאמפאקטע מאסען פון דער געגעבענער נאציאנאליטעט, זאלען בעשטימט ווערען וועדען צייל-קאמיסארען פון דער נאציאנאליטעט גופא. דאס אליין וועט שוין שאפען א צוטרוי צו דער ציילונג. א יוד וועט זיכער מיט מעהר צוטרוי בעציהען זיך צו א „אייגענעם" צייל-קאמיסאר, ווי צו אנדערען. א יוד וועט אויך נישט מאכען קיין צופעליגע טעותים ביים אנגעבען זיין נאציאנאליטעט, אדער מוטער-שפראך אין וועט, פערשטעהט זיך, נישט צונויפמישען אט די ביידע בעגריפען. עס וועט שוין איבריגענס אויך זארגען דערפאר דער קאמיסאר. דאס זענען אלץ פראגען וועלכע מ'קען נישט אוועקמאכען אונטערען האנד, נאר מ'מוז זיי ערנסט בעטראכטען. ס'דארף דעריבער זיין א פראצענטועלער פערטייל פון יודישע צייל-קאמיסארען און צייל-בעאמטע, כיי געצאהלטע, סיי נישט געצאהלטע, ביי דער דורכפיהרונג פון דער נאהנטער פאלקס-ציילוגג.

פון דעם דרינגט שוין במילא; דער ראדאמער מאגיסטראט איז מחויב צו בעשעפטיגען ביי די בעפארשטעהענדע ארבייטען (און אויך ביי די איצטיגע ציגרייטונגס - ארבייטען) די געהעריגע צאהל יודען. קאנדידאטען ב"ה וועט איצט ביים הערשענדען קריזיס נישט אויספעהלען... ג.

Biuro Prośb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.
Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacje należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
Biure czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

פ. פאליער.

אז קיין מזל איז ניט פערהאן...

(פון די ראדאמער מעשה'לעך.)

די ראדאמער פאמיליע ל. זענען רייכע, פארנעמענע מענשען מיט גרויסע געשעפטען; ווייסען נישט פון קיין געלד מאנגעל; פון קיין קאפ - ברעכענישען. נאר דאך איז גאט א פאטער, וואס וואכט איבער זייגע קינדער. האט ער איבער די פאמיליע ל. אויך אנגעהאנגען א פעקעל מיט דאגות. אט א שטיינער מיט זייער עלפסטע טאכטער איז שווער א שידוך צו טוהן, דאכט זיך, אז וועגען געלד איז קיין מניעה פערהאן, און דאך איז דאס פריילין נ. נאך נישט קיין כלה. נישט ווייל זי וויל נישט, נאר פשוט עס טרעפט זיך נישט. די מוטער פון די פאמיליע ל. קלאגט זיך פאר איהרע אייגענע נאהנטע, אז זי פערמאגט „סחורה מיט געלד" נאר קיין מזל איז נישט פערהאן. אלע זומער פאהרט מען מיט די טאכטער אויף דאטשע און קור-ערטער, אפשר וועט זיך פארט טרעפען, אפשר וועט די הילף פון דארט קימען. נאר אלע בעמיהונגען זענען אומזיסט. דעם לעצטען זומער איז דאס געבעט פון די פאמיליע ל. דערהערט געווארען. אין גארבאטקע איז דאס גליק צוגעשיקט געווארען. גארבאטקע איז זוכה געווען צו דערפרעהען די פאמיליע ל. דאס פריילין נ. האט זיך בעקאנט מיט א יונגערמאן זעהר א פיינער אינטעליגענטער מענש. ר'איז איהר זעהר געפעלען געווארען. זי האט איהם פארגעשטעלט פאר איהרע עלטערן. די לעצטע זענען העכסט צופרידען געווען וואס ענדליך האט שוין זייער טאכטער אויסגעקליבען א חתן. דער ה' ה. ז. פון ק. האט אנגעהויבען אריין צו קומען אפטער צו די פאמיליע ל. וועלכע האט איהם מיט'ן גרעסטען כבוד אויפגענומען. אמייסטען האט ער פערבראכט מיט די פאננע נ. זיי האבען זיך זעהר גוט אונטערגעהאלטען, צוזאמען שפאצירט, און ווייטער נישט. דער זומער האט זיך געענדיגט. ס'קאן דאך נישט אייביג זיין זומער, ס'מוז דאך ווערען קאלט. אויך כאטש דאס פריילין ל. האט זיך נישט געגליסט א היים צו פאהרען — האט זי דאך געמוזט ערפילען די עלטערנס ווינש און פאהרען קיין ראדאם. ביים געזעגענען זיך האט זי דאס פריילין נ. פערלאנגט פון דעם ה' ד. ז. פון ק. א קליינינקייט. אזוי ווי חול-המועד סוכות שרייבט זי תנאים פערלאנגט זי דורכאויס, אז דער ה' ד. ז. זאל קומען צו פאהרען צו זיי קיין ראדאם. דער ה' ד. ז. האט עס איהר מיט פערגעניגען צוגעזאגט נאר מיט'ן בעדינג, אז זי זאל איהם שרייבען א בריוו, דאן וועט ער גלייך קומען צופאהרען.

אין דערהיים האט פריילין נ. דערצעהלט פאר איהרע עלטערן אז זי ווערט א כלה מיט'ן ה' ד. ז. אז זיי האבען זיך אבגערעדט, אז חול-המועד סוכות קומט ער צו-פאהרען אויף תנאים. די עלטערן האבען דאס אויסגעקוקטע נחת מיט פרייד אויפגענומען און מען האט אנגעהויבען זיך גרייטען אויף תנאים.

דער ה' ד. ז. איז פינקטליך געקומען צו פאהרען. די פרייד ביי ד. ל. איז גאר נישט געווען צו בעשרייבען. זיי זענען אזוי איבערראשט געווארען, אז זיי האבען אפילו פערגעסען איבערצופרעגען פאר וואס ער האט נישט מיט געבראכט קיין עלטערן. אדער סתם קרובים. עס איז געווארען נאכט. די שטובען אויסגעצירט, די טישען מלכות'דיג געגרייט פון כל-טוב. די כלה אויסגעפיצט אין עסיג און אין האניג. די געסט זיצען ארום די געדעקטע רייכע טישען. דער שמש מיט די פעדער אין

צוויי ביגאמיע-פראצעסען אין ראדאמער קרייז-געריכט.

די קהלה קדושה, רבנים, דאזארעס טרעטען ארויס אין די פראצעסען.

פאריגע וואך, דאנערשטאג, עשרת ימי-תשובה, זענען פארגעקומען אין היגען קרייז-געריכט צוויי אינטערעסאנטע פראצעסען וועגען צוויי-ווייבעריי (ביגאמיע).

דיביידע דערמאנטע פראצעסען זענען פערפיהרט געווארען געגען הרב טייטעלבוים און די צוויי יודען: יעקב ליוועראנט און שלום חיים קרול.

כדאי צוגעבען א אויספיהרליכען בעריכט ווי אזוי און ביי וועלכע אומשטענדען די פראצעסען זענען געקומען פאר'ן געריכט'ס-טיש.

אין יאהר 1927 איז געקומען אין גמינע אריין א געוויסער יעקב ליוועראנט, וועלכע האט זיך פארגעשטעלט אלס בחור און דערביי געוויזען דאקומענטען פון מאגיסטראט, וועלכע בעשטעטיגען, אז ער איז אזעלכער. ער האט ערקלערט, אז ער געהט חתונה האבען און פערלאנגט דעריבער, אז די גמינע זאל דורכפיהרען צו דעם צוועק די געהעריגע פארמאליטעטען. די גמינע שטיצענדיג זיך אויפ'ן מאגיסטראט-דאקומענט האט געלאזט רופען אין שוהל און בית-מדרש „זאפאוויעדזשעס" און נאכהער געמאלדען דעם הרב טייטעלבוים, אז ס'איז נישטא קיין עיכוב צוגעבען דעם ה' ליוועראנט חופה וקדושין.

אין 1930 איז געקומען פון בעלגיען אין דער ראדאמער סטאראסטווע א מעלדונג פון פוילישען קאנסולאט, אז ליוועראנט האט אין האמבורג א פרוי מיט צוויי קינדער. ווען מ'האט ליוועראנט'ען גערופען אין סטאראסטווא, האט ער ערקלערט, אז ער האט א גט פון בעלגישען ראבינאט וואס ער האט פארגעשטעלט די ראדאמער גמינע. הרב טייטעלבוים האט ערקלערט, אז ער וויסט נישט פון קיין שום גט. נאר ליוועראנט איז געקומען אין גמינע מיט דאקומענטען, אז ער איז א בחור און אויף דעם סמך האט ער איהם געגעבען חופה וקידושין.

דער צווייטער בעשולדיגטער שלום חיים האט אויף זיך אזא חטא.

אין יאהר 1929 האט ער זיך געשדכ'ענט צו דער פרל. גינענדעל ראזענצווייג פון סקארישעווסקא 113. ער האט זיך פארגעשטעלט אלס בחור, איהר פאטער האט דאן דורכ'ן שמש געשיקט דאקומענטען אין דער גמינע, וועלכע האט דערנאך אדורכגעפיהרט די פראצעדור מיט די „זאפאוויעדזשעס" און מודיע געווען הרב טייטעלבוים, אז ער קאן איהם געבען חופה וקידושין. ווי ס'איז דערנאך אויסגעפונען געווארען האט קרול מיט צוויי יאהר צוריק ס'הייסט אין יאהר 1927, חתונה געהאט מיט חנה פייגע קופערוואס פון וואלינעוו.

ווען די סטאראסטווא האט זיך דערוויסט פון ביידע פאלען, האט זי זיי איבערגעשיקט צו דער פראקוראטור, וועלכע האט פערפיהרט פראצעסען געגען הרב טייטעלבוים און די איבריגע צוויי יודען.

די פראצעסען, וועלכע זענען שוין איינינע מאהל בעשטימט געווען, זענען נישט צושטאנר געקומען צוליב דעם, וואס הרב קעסטענבערג, וועלכער האט געזאלט זיין עקספערט האט זיך נישט געשטעלט צוליב קראנקהייטס-סיבות.

ענדליך האט דאס געריכט בעשטימט א טאג אויף פאריגען דאנערשטאג אויף ביידע פראצעסען און ארויסגערופען אלס עקספערט דעם מיטגליעד פון ווארשאווער ראבינאט, דעם בעקאנטען מורה הוראה און מיליטערישען ראבינער מאיאו' הרב חיים פוינער.

אין טאג פון פראצעס איז אין געריכט געקומען א גרויסער עולם, וואס האט איבערפולט דעם זאהל. דאס רוב פון דעם אנוועזענדען נייגעריגען עולם איז בעשטאנען פון ארטאדאקסישע יודען.

דער בעשולדיגונג'ס-אקט ווארפט פאר הרב טייטעלבוים, אז ער האט בעוואוסטזיניג געגעבען די ביידע בעשולדיגטע חופה וקידושין, הגם ער האט געוויסט, אז זיי האבען מיט די ערשטע ווייבער נישט געהאט קיין ציווילע גט'ען ביידע מענער ווערען אנגעקלאגט אין בעזיצען חתונה-אקטען מיט צוויי ווייבער גלייכצייטיג, אלזא אין ביגאמיע, דער בעשולדיגונגס-אקט פאדערט אלע דריי אנגעקלאגטע צו בעשטראפען לויט די ארט. 412 און 413 פון שטראף-קאדעקס, וועלכער זעהט-פאר ביז 3 יאהר תפיסה.

אלס עדות זענען ארויסגערופען געווארען די ערשטע און צווייטע ווייבער פון די אנגעקלאגטע, שדכנ'טעס, בעאמטער פון ציוויל-שטאנד ביים מאגיסטראט.

פון דעם עדות זאגען פון אלע עדות האט זיך ארויסגעוויזען אז סיי קרול אז פיי ליוועראנט האבען צוגעשטעלט דער קהלה אפיציעלע דאקומענטען, אז זיי זענען קאוואליערען און דער ציוויל-שטאנד האט די דאזיגע דאקומענטען קאנטראלירט און מיטגעטיילט שריפטליך אז זיי זענען גענוגענד אויף צו געבען חופה וקידושין, קרול האט מיט'ן ערשטען ווייב זיך גע'גט, נאר האט דעם גט אדורכגעפיהרט ערשט נאך דער חתונה מיט'ן צווייטען ווייב, ליוועראנט האט מיט'ן ערשטען ווייב, מיט וועלכער ער האט חתונה געהאט אין האמבורג, זיך גע'גט פאר'ן ראבינאט אין בריסעל קומענדיג צוריק קיין פוילען האט ער זיך געווענדעט אין קהלה און דארט זאל איהם א בעאמטער האבען אינפארמירט, אז ער וועט קאנען בעקומען חתונה-אקטען מיט'ן צווייטען ווייב. די אנגעקלאגטע און אויך די עדות האבען

האנד. זיצט אומגעדולדיגט און ווארט. אייגענטליך אויף וואס מען ווארט, האט קיינער נישט געוואוסט. אלעס דאכט זיך איז גרייט געווען. אפילו די תנאים ליגען גרייט און דאך ווארט מען. ביי יעדען איז דאס הארץ פערכאפט, אנגעשטרענגט. עס איז געווארן שטיל, זעהר שטיל. מען הערט דאס זשומע פון א פליג. דעם ה' ד. ז. איז נאר א ווינדער געווען פאר וואס האט מען איהם עפעס ארויפגעזעצט אויבען-אן אזוי ווי א חתן... אין אלעמענס אויגען ווענדען זיך צו איהם. איז ער געווען א בעלן צו קאנען דעם חתן. זיינע געדאנקען האבען איהם איבערגעשלאגען דער שמש, וועלכער נישט קענענדיג ביייקומען דעם נסיון פון די מאכלים. האט זיך אנגערופען: מחותן אויף וואס ווארטען מיר! דאכט זיך, אז אלעס איז דאך שוין אין ארדנונג זאלען מיר שרייבען די תנאים!

האט זיך דער מהותן אנגערופען:

– עס ווענדעט זיך אלץ אין חתן. פון מיין זייט איז ניט קיין שום מניעה. קיין געלד קארג איך נישט פאר מיין קינד, זאל דער חתן זאגען וואס ער פערלאנגט —

נאך די גערעכטע טענה פון מחותן האט זיך דער שמש א הויב געטוהן מיט די פעדער אין האנד צום ה' ד. ז.: זאגט חתן וואס איז אייער פערלאנג דען דאס ווארט–האט דער שמש צוגעגעבען — האט איצט דער חתן.

דער ה' ד. ז. דערהערענדיג דאס אז— מען מאכט איהם אויף אג'אמת פאר א חתן האט זיך אזוי ווי פון א חיגער-פלעט אויפגעכאפט, און זיך געגעבען א שטעל אויף, און אויסגערופען:

— מיר מאכט איהר פאר א חתן! צום ערשטען, מוזט איהר זיך אנפרעגען ביי מיין פרוי, אויב זי וויל נאך איינע צו זיך... דען איך האב א ווייב מיט צוויי קינדער. —

עס איז געווארען א גרויס גערודער. אלע געסט האבען זיך אנגעהויבען איבערצוקיקען. די כלה איז געפאלען אין חלשות.. דער מחותן איז געבליבען זיצען איינגאנצען א תם און די מחותנת'טע האט זיך צעוויינט אויפן הויכען קול אזוי ווי א קינד. דער ה' ד. ז. האט פערשטאנען וואס פאר א קאשע די פאגנע. ג. האט דא פערקאכט, ער האט מורא געקריגען פאר א פסק — האט ער געכאפט די פיס אויף די פלייצעס און—געמאכט ויברח. וואו דער פעפער וואקסט, אלע געסט האבען זיך אנגעהויבען ארויסצוריקען פון אונטער די טישען. די רייכע געדעקטע טישען זענען שטיין געבליבען פערשעמט, פעריתומט, דען הער האט געהאט דעם מוטה עפעס צו נעמען אין מויל. אפילו דער שמש האט מיט א צעווייטאגט הארץ איבערגעלאזט די רייכע מאכלים און איז אנטלאפען אזוי ווי פון א מגפה.

זעהט אויס, אז פון אלעמען אין די וועלט האט דאס פריילין ג. מיט'ן ה' ד. ז. געערדט, נאר איין זאך האט זי פערגעסען צו פרעגען זיך: אויב ער דער ה' ד. ז. איז א בחור, אדער ער האט שוין א ווייב מיט צוויי קינדער איך דער שרייבער פון די שורות וואלט רעדן אלע מיידליך, אז עס זאל ביי זיי אזעלכע מיספערשטענדענישען מעהר נישט פארקומען. איידער מען געהט שרייבען תנאים מיט א יונגען מאן סוז מען זיך פערשטענדיגען, אז ביידע צדדים זאלען בעשטעהן דערויף און דער עיקר רעדען קלארע דבורים און זיך פערשטעהן איינער דעם צווייטען.

פעסטגעשטעלט, אז צום הרב טייטעלבוים האבען זיי זיך נישט געווענדעט וועגען די חתונה-ענינים. פון די בעלאסטענדע עדות, זענען געווען דער דאזאר ל. מ. זילבערשטיין און די ערשטע פרוי קרול'ס.

צווישען די געריכט'ס-אקטען האט זיך געפינען אויך א מעלדונג פון דער היינציגער קהלה.

הרב פויזנער האט פאר'ן געריכט אויפגעקלערט, אז על פי דין זענען דורך די גט'ן ביידע ערשטע חתונות אויסגעלעזט געווארען און הרב טייטעלבוים, האבענדיג דאקומענטען, אז ביידע זענען בחורים און אנ'ערלויבניש פון ציווילשטאנד-אמט האט געהאט רעכט צוגעבען חופה וקידושין.

דער פערטיידיגער פון הרב טייטעלבוים אדוו. זשיטאמיעצקי האט אנגעוויזען, אז הרב טייטעלבוים האט בכלל נישט געוויסט, צי ביידע זענען גע'גט און האט זיך סומך געווען אויף די דאקומענטען פון ציווילשטאנד-אמט. דער פראקוראר האט קיין בעשולדיגונג'ס-רעדע נישט געהאלטען.

דאס געריכט האט הרב טייטעלבוים בעפרייט פון יעדער שולד, דאגעגען קרול'ען פער'משפט אויף א יאהר און ליוועראנט'ן אויף דריי חדשים תפיסה.

חיים נחמן ביאליק
אין ראדאם.

אין די נאענטסטע טעג חיצט אונזער שטאדט בעגריסען דעם קעניג און מייסטער פון מאדערנעם העבּרעאישען ווארט, דעם גרויסען נאציאנאלען דיכטער און גאולה-אנזאגער חיים נחמן ביאליק, וועלכער וועט דא אין טעאטער „ראזמאיטאשצי" האלטען א פארטראג אין יודיש א. ד. ט. „דאס קליינע ארץ-ישראל, דאס גרויסע גלות און די ראל פון דער העבּרעאישער קולטור".

בכדי ווי געהעריג צו ווירדיגען דעם דאזיגען באזוך איז אויף דינסטאג דעם 22-טען ד. ח. צונויפגערופען געווארען אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א גרויסע עסקנים-פערזאמלונג, מיט'ן צוועק, קאנקרעט צו בעשליסען דעם אופן פון קבלת-פנים. די פערזאמלונג האט איינשטימיג אנגענומען פאלגענדע בעשלוסען:

1) אלס פעראנטווארטליכער קבלת-פנים-קאמיטעט ווערט בעטראכט דער ציוניסטישער קאמיטעט, צוזאמען מיט א עקזעקוטיווע פון 8 מאן פון אלע גרופירונגען.

2) אין דער עקזעקוטיווע געהען אריין: פראפ. שיצער („מזרחי") י. קארמאן (העבּרעאישע לעהרער) פרויען פישמאן און לאנדוי („וויזא"), י. סאיוא (בית"ר) פערטרעטער: גערטנער; אפעלבוים (פועלי ציון), י. שטאטוויינער (ראדיקאלע ציוניסטען), ווייסמאן (השומר הצעיר) ווי אויך צו צוזאמענארבייט — 3 פארשטעהער פון ציוניסטישען קאמיטעט די ה"ה: יחיאל פרענקעל (עהרען פרעזעס) און די פרעזידיום-מיטגלידער: מ. ראטענבערג און מ. ל. פישמאן.

3) די עקזעקוטיווע דארף אין ערשטע רייהע רעאליזירען פאלגענדע אויפגאבען:

א) איינלאדען אלע ארגאניזאציעס, יוגענד — גרופען און פעראיינען צום קבלת פנים ביי דער באהן און בשעת'ן רעפעראט.

ב) איינצוארדנען אין טאג פון רעפעראט, אין אלע היגע שולען, פארלעזונגען וועגען דער שאפונג פון חיים נחמן ביאליק.

ג) ארגאניזירען א מאסען-צוג צו דער באהן, מיט'ן אנטייל פון דער שול-יוגענד און דעם ארקעסטער פון ברית-טרומפעלדאר.

ד) ארויסלאזען א ענטשפרעכענדען פייערליכען אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג.

ה) אנידערשטעלען א שטאנדהאפטען סעקרעטאריאט אין די פערזאנען פון אפעלבוים און י. קארמאן.

ס'איז צו האפען אז דאס יודישע ראדאם וועט ווידמען דעם דאנערשטיגען טאג דער גרויסער קולטור-פעראנשטאלטונג און וועט מאסענווייז, יונג און אלט, פרום און פריי, ארים און רייך, שטראמען צום קבלת-פנים ביי דער באהן און צום רעפעראט פון חיים נחמן ביאליק אין „ראזמאיטאשטי" 8.30 אז. אווענד.

* * *

דער בילעטען-פערקויף פאנגט אן דינסטאג דעם 29-טן ד. ח. און פאלגענדע פונקטען:

1. „פלוטאס" — זשעראמסקיעגא 29
2. ציוניסטישע באנק „ 23

א בריעף אין רעדאקציע.

ג' ה' רעדאקטאר!

אויפ'ן גרונד פון די עגזיסטירענדע פרעסע-פארשריפטען, וועלכע פערפליכטען לויט'ן דעקרעט פון פרעזידענט, בעט איך אין נאהענטסטען נומער פון אייער צייטונג ערטיילען פלאץ פאר פאלגענדע ערקלערונג:

און צוזאמענהאנג מיט די ארטיקלען: „איהר וועט נאך צייט האבען צו פאליטיק, אבער תלמוד געפעלט איהם שוין אויך נישט" אויך דעם בריעף פון יוגענד-פערבאנד „מסדה" געדריקט אין ראדאמער קעלצער לעבען אין די נומערען 375 איז 376 שטעל איך פעסט פאלגענדעס: נישט ריכטיג איז דאס אין איין ארטיקעל „אבקלאנגען פון דעם מקלומרשטען פאגראם אויף יודען אין ראדאם אין דער אויסלענדישע פרעסע" (עכא № 222) האב איך געזאלט שרייבען „א יורישער סטודענט אין פאריז"; ריכטיג איז דאס איך האב געשריבען „א פוילישער סטודענט, וועלכער שטודירט אין פאריז"; נישט ריכטיג איז, דאס מיין ארטיקעל האט געשטרעבט די העצע געגען אונז יודען, אדער יודישע יוגענד; ריכטיג איז דאס איך האב געשטעמפעלט מיט דעם נאמען „אינערלעכע שונאים" די אינפארמאטארען פון דעם קאמוניסטישען ארגאן „טאנדע". נישט ריכטיג איז דאס איך האב געוואלט בעווייזען ווען עס איז אונלאיאליטעט ווי דער מחבר פון די ארטיקלען וויל עס ארויסדרינגען על פי דרך הפשט; ריכטיג איז דאס איך האב געשריבען אז א פוילישער בירגער און אינטעדשיעד פון שטאם וועלכער האט געקאנט שרייבען וועגען פוילען אזעלכע שקרים איז א פעררעטער.

אויך איז נישט ריכטיג דאס וועגען דעם ענין האב איך זעלבסט געשריבען אן ארטיקעל אין „אילוסטראוואנע קוריער צאדזיענני", אבער ריכטיג איז דאס עס האט געשריבען דער ראדאמער קארעספאנדענט פון דער צייטונג דער ה' פלאשינסקי. נישט ריכטיג איז דאס איך געהער צום פערבאנד „מסדה" פון ראדאם; ריכטיג איז דאס פון דעם 1-טען יונאר 1929 ביז דעם 8 טען סעפטעמבער 1929 האב איך פערנומען דעם אמט פון ערשטען פרעזעס פון דער פערוואלטונג „מסדה" און צוליב די חלוקי דועות אין דער פראגע וועגען צוזאמענארבייט מיט ברית-טרומפעלדאר האב איך אויףדער אלגעמיינער פערזאמלונג, וועלכע איז פארגעקומען דעם 8 סעפטעמבער 1929 געלייגט איין מאנדאט אלס פרעזעס און אלס מיטגליד פון פערבאנד אין ראדאם.

נעמענדיג אין אכט, דאס די אלע פאקטען זענען נישט ריכטיג איבערגעגעבען און נישט ריכטיג בעלויכטען מיט דעם צוועק מיך צו דיסקרעטירען אין די אויגען פון דער יודישער געזעלשאפט פון וועלכע איך האב דעם כביד צו זיין מיטגליד און וועמענס אינטערעסען זענען מיר נאהענט נישט ווינציגער ווי דעם מחבר פון די ארטיקלען האף איך אז די עפענטליכע יודישע מיינונג וועט אביעקטיוו אבשאצען די זאך און וועט אונטערשיידען מחושך לאור.

דוד קאסאי.

פון דער ציוניסטישער - ארגאניזאציע.
קאמוניקאט.

דער קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם מאכט דערמיט בעקאנט, אז צוטרעטענדיג נאך דער פעריען-הפסקה צו קאנטינואירען די נארמאלע ארגאניזאציאנעלע ארבייט האט ער אויף דער זיצונג פון 13 ד. מ. אנגענומען פאלגענדע בעשלוסען:

1) גרינדען ביי דער ציונ. ארג. אין ראדאם אוועגד-קורסען פאר העבּרעאישען אונטעררירכט פאר יוגענד און דערוואקסענע, אונטער דער לייטונג פון געניטע לעהרער-כחות. מעלדונגען פון פעראינטערעסירטע נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון דער ציונ. ארג. פון 8 ביז 10 אוו. דער אבצאהל איז אפּהענגיג פון דער צאהל איינשרייבונגען דאך וועט ער זיין געמעסיגט.

2) עפענען ביי דער ציונ. ארג. א לעזע-זאל פון צייטונגען, וועלכע וועט זיין פערזעהען אין די אינלענדישע, אידישע און פוילישע, ווי אויך א"י פרעסע.

3) ארגאניזירען אין לאקאל פון דער ציונ. ארג. יעדע 2 וואכען רעפעראטען מיט דיסקוסיעס אויף אלגעמיינע און אקטועלע ציוניסטישע טעמעס.

* * *

שבת ד. 26/9 דעם 1-טען טאג סכות 6 אז. אוו. וועט פרופ. פ. מושקאטבליט האלטען א רעפעראט א. ד. ט, „ופרוש עלינו סכת שלומיך".

זונטאג ד. 27/9 ר. 2 טען טאג סכות 4 אז. נ. מ. וועט אדוו. א. סאלבע רעפערירען א. ד. ט. „די געשעהענישען אין ענגלאנד און דער קריזיס אין ציוניזם".

איינגאנג פאר מיטגלידער פריי.

צום קיפניס-זעליגפעלד-קאנצערט

אין ראדאם.

די ידיעה וועגען קאָנצערט פון די בעליבטע פאָלקס-זינגער זמרה זעליגפעלד און מ. קיפניס, וועלכע וועלען אויפטרעטען אין אונזער שטאָדט חוה"מ סוכות, דעם 20 ד. מ. האָט ארויסגערופען דעם גרעסטען אויפזעהן מצד די ברייטסטע שיכטען פון אידישען טעאַטער-פובליקום אין ראדאָם.

דאָס בעריהמטע קינסטלער-פאָרל, וואָס איז קאָנקורענצלאָז אין זיין זשאנדר, בעגייט יעצט א העכסט-אָריגינעלען לידער-פראָגראם, מיט וועלכען זיי טרעטען אויף צוערשט אין וואַרשא און באַלד נאָכהער אין ראדאָם.

די ליבהאָבער פון אידישער פאָלקס-נגינה פערשפרעכען זיך פיעל פון אויפטריט פון די בעריהמטע פאָלקס-זינגער אויף וועלכען דאָס אידישע ראדאָם וואַרט שוין א רייהע יאָהרען.

■■■■■

פון „עזרה“.

די גסזעלש. „עזרה“ נישט קוקענדיג אויף די פינאנסיעלע שוועריגקייטען וועלכע זי מאַכט אַדורך צוליעב דער בוסק-אקציע וועלכע האָט איינגעשלינגען גרויסע סומעס, אויך די פערטיילטע שטיצע אין נאַטור אויף ראש השנה, וועט אויך אויף סוכות און בעזונדער אויף די צווייטע טעג אהיימשיקען צו עטליכענע הונדערט בכבודע משפחות דורך די פערוואלטונג'ס-מיטגלידער נישט נאָמענטליכע באָנעס אויף פראָדוקטען און חלות.

די געזעלש. „עזרה“ גלויבט אַלץ, אז די היגע יודישע געזעלשאַפט וועט ווי געהעריג אָבשאַצען די וויכטיגקייט פון דער טעטיגקייט.

א נייע באנק איז ראדאם.

דער יודישער סוחרים-פעראיין אין ראדאָם האָט די טעג אין איהר אייגענעם לאָקאל געעפענט א באַנק א. ג. „קרעדיט-קאסע פאר סוחרים און פאַבריקאַנטען“.

אין די שפיץ פון די באַנק-ליטונג שטעהען די ה"ה מערין, הורוויטש און דאָבזשינסקי.

די קאָסע ערלעדיגט אינקאַסעס אויף אַלע שטעדט אין פוילען צו מיני-מאַלע פרייזען.

דאָס ענטשטעהען א נייע סוחרישע באַנק-אינסטיטוציע האָט אין די סוחרישע קרייזען ארויסגערופען גרויס אָנזעהן.

01—232.

וויכטיג נייעס פאַר סוחרים און פאַבריקאַנטען.

די נישט לאנג געעפענטע אין ראדאָם, ראַדוינסקאַ-גאַס 21 ביטע-רעקורסען און ווינדיקאציאָנס-ביורא „רעקאָרד“ אונטער דער געניטער און פאכמענישער ליטונג פון ה' מ. קראַיעווסקי, מיטאַרבייטער פון איינער פון די וויכטיגסטע פוילישע ווירטשאַפטליכע צייטונגען אין וואַרשא, ערלעדיגט אַלע אַרט ביטעס, רעקורסען און קאָנטראַקטען. און — וואָס אמוויכטיגסטען איז – ווינדיקירט אָפענע חובות און פון פראָטעסטירטע וועקסלען אין דער שנעלסטער צייט.

עס איבריג צו בעטאָנען, ווי וויכטיג ס'איז דער לעצטער פרט פאר א גרויסען טייל סוחרים און פאַבריקאַנטען, וועלכע באָדען זיך ממש אין די לעצטע צייטן אין א מבול פון פראָטעסטען, מעהרסטענטיילס בייזוויליגע, קענען אָבער גאָר נישט מיט די זעלבע מאַכען קודם כל צוליב מאַנגעל אין צייט און נישט וויסענדיג, ווי אויך נישט קענענדיג ערלעדיגען די געהעריגע פראָצעדור פון ווינדיקאציע.

דאָס אויפמאָנען חובות ווערט אַלזאָ ערלעדיגט דורך די אויבענדערמאָנטע ביורא, ביז צום אָפנעמען די בעטרעפענדע סומע געלד, פינקטליך, דעיעל און ווי אַמשנעלסטען, פאַר א גאַנץ קליינע פראָוויזיע.

01—233.

פאַר רעוומאַטיקער און נערוועזן ליידענדע.

וואָס פערשרייבען מעהר ווי 6000 דאָקטוירים.

רעוומאַטיזם, פאָדאָגרע און עהנליכע ליידען פערורזאַכען ווי באַוווסט וועקסעלשטאָף-שטערונגען. דער קראַנקער אָרגאַניזם ערצייגט צופיעל האַרנזויער דאָס בלוט דאָגעגען גיבט ניט גענוג דעם שרעקליכען גיפט פון זיך אַרויס. דערפאַר אויב מען וויל זיך בעפרייען פון די רעוומאַטישע און נערווען שמערצען, איז נישט גענוג איינצונעהמען מיטלען צום בעטויבען די שמערצען. מען מוז גיכער טראַכטען צו בעזייטיגען די האַרנזויער, וועלכע באַזעצט זיך אין פאָרם פון נאָדעלשפיציגע קרישטאַלן אין די מוסקולן, געלענקן און אַנדערע איברים און אויך פערהיטען דאָס אָנזאַמלען זיך פון האַרן-זויער אויף ס'ניי א מיטעל וואָס דערפולט די דאָזיגע אויפגאַבע און איז עוקר מן השורש די קראַנקהייט אויף אַ נאַטירליכען אופן, איז גראַד טאָגאַל. און דערפאַר טאַקע האָט מען מיט טאָגאַל דערגרייכט איבעראַשענד גוטע רעזולטאַטען אפילו אין פאַראַלטערטע פאַלן, ווען אַנדערע מיטלען האָבען פאַרפיהרט. „עס פרייט מיך זעהר אייך מודיע צו זיין אז איך האָב מיך נאָכ'ן באַנוצען פון 5 טאָגאַל פאַקונגען אויסגעהיילט פולקומען פון רעוומאַטיזם, וועלכער האָט מיט א סך יאָרען געמאַטערט," שרייבט אונז באַגייסטערט פרוי ז. זוואָלינסקאַ, לבוב, יאַבלאָנאָווסקיך 36. „איך האָב מיך ענטשלאָסען צו נעמען טאָגאַל, נאָכדעם ווי איך האָב אַלע אַנדערע אַפטייק-מיטלען אויסגעפרווט. דערפאַר פיהל איך מיך פערפליכטעט אייך צו דאַנקען און באַמערק אז איך וועל דעם אונשעצבאַרען מיטעל טאָגאַל עמפפעהלען אַלע מיינע בעקאַנטע אלס איינציג היילמיטעל צו רעוומאַטיזם". אָבער אויך ביי גיכט, ברעכען אין קושיש, רייסען אין די געלענקען, נערוועזן און קאָפ שמערצען, נערוועןאון קאָפ-שמערצען, גריפע, פאַרקילונגען און עהנליכע ליידען ווירקען טאָגאַל-טאַבלעטען שנעל און זיכער. אונשעדליך פאַרן האַרץ, מאָגען און אַנדערע אָרגאַנען. אויב מעהר ווי 6000 דאָקטאָרים, דאַרונטער א סך בעריהמטע פראָפעסאָרען פארשרייבען טאָגאַל, טאָ קען דאָך יעדערער מיט צוטרוי דעם מיטעל קויפען. אין אַלע אַפטייקען.

דער ראבינאט קריגט זיך.

איינער זאגט כשר, דער צווייטער מאכט טריף.

צו די אַלע „בעריהמטע“ סענסאַציעס אַרום דער קהלה, האָט זיך פערקאָכט א נייע קאָשע מיט שוחטים.

די פערגאַנגענע וואָך איז געקומען אין קהל'שען שחט-שטיבעל אויף סקאַרישאווער גאס אַ געוויסער יונגערמאַן אליעזר שערמאַן און זיך געשטעלט שחט'ען צוזאַמען מיט די אָפיציעלע גמינע שוחטים נתן דוד און אלעזר שוחט. ווען הרב טייטעלבוים האָט זיך דערוויסט איז ער גלייך אַראָבגעקומען און גע'אסר'ט שערמאַנ'ען די שחיטה. יענער האָט אָבער נישט געפאָלגט און ערקלערט, אז ער שחט בהסכם פון מורה הוראה ר' מענדעל סקאַרישאווער.

כדאי צוצוגעבען, אז דער זעלבער אליעזר שערמאן האָט זיך משתדל געווען בימי די אַלטע גמינע, מ'זאָל איהם איהם אויפנעמען אַלס שוחט, אָבער די דאַמאָלסדיגע גמינע האָט זיך קאַטעגאָריש אָבגעזאָגט דערפון. פאַרוואָס דער זעלבער האָט איצט נושא-חן געווען ביי דער איצטיגער גמינע איז פאָרלויפיג בענוי נישט בעוויסט. אין שטאָדט ווערען אַרויסגעזאָגט פערשידענע חשדות, וואָס הגם זיי זענען נאָהנט פון אמת, מוז מען זיך דערווייל פונדעסטוועגען אָבהאַלטען פון קאָמענטירען זיי. ס'וועט וואַרשיינליך קומען א צייט, ווען דאָס איצטיגע רעשעניש וועט אַרויס ווי בוימאייל אויפ'ן וואַסער.

פאַרדאָס איז געפירט געוואָרן א קאַמף מיט'ן כאָמילינער שוחט, וועלכער האָט א אייגען שחט-שטיבעל אויף סקאַרשאָווער גאס. עטליכע טעג פאַר יום-כפור האָט מען דעם כאָמילינער שוחט ארעסטירט און אזוי-אַרום איהם געשטערט די שחיטה-מלאָכה.

ס'איז נאָר אונפערשטענדליך פון וואַנען פ'שטאַמען די קלאַנגען. אַז אויך דעם כאָמילינער זאָל מען איצט מתיר מאַכען און איהם אנגאַזשירען צווישען די אָפיציעלע שוחטים.

נאָך אַזעלכע רדיפות פלוצלינג און מיט איינמאָהל שלום געמאַכט מיט איהם?

דאָס איז עפ"ס אויך נישט פשוט. מסתמאָ שמעקט דאָ מיט „הויך-פאָליטיק".

„אלע סקארישאווער „אביוואטע-לעס“ זענען באנדיטען“.

די טעג איז געקומען קיין סקארישעוו א געוויסער פילעווע, א אלטער פויער פון א דערבייאיגען דארף צו קויפען היי. ביים דינגען זיך וועגען פרייז האט ער זיך אויסגעדריקט אז „אלע סקארישאווער אביוואטעלעס זענען באנדיטען“, דערביי זענען געווען עטליכע יודען, וועלכע האבען איהם אנגעהויבען ציהען ביי דער צונג. דאן האט דער פויער דערצעהלט, אז ער האט אליין געזעהען מיט 10 יאהר צוריק ווי 5 סקארישאווער „אביוואטעלעס“ האבען דערשאסען א יודען אין וואלד צווישען ראדאם און דרילטש.

די יודען זענען באלד געלאפען נאך פאליציי און מען האט דעם פויער פערנומען אויפ'ן „פאסטערונעק“, וואו ער האט איבערגע'חזר'ט דעם פארפאל מיט אלע פרטים.

פאליציי האט די אלע אנגעוויזענע באנדיטען באלד ארעסטירט.

x.

יודיש טעאטער אין ראדאם.

דינה האלפערין און סעם בראנעצקי.

היינט פרייטאג, מארגען שבת-צונאכט און זונטאג טרעטען אויף אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ די בעגאבטע ארטיסטען דינה האלפערין און סעם בראניעצקי. הגם די דאזיגע ארטיסטען זענען ביי אונז א פנים-חדשות, מעג מען בריוח גדול זיך פערגינען צוגעהן זעהן זיי שפילען. דאס דאזיגע טאלאנטפולע פארל שפילט איבעראל מיט גרויס ערפאלג און ווערט אומעטום אויפגענומען מיט ענטוזיאזם.

צוזאמען מיט האלפערין, בראניעצקי שפיעלט-מיט א גוט-צוגעפאסטער אנסאמבל.

בעריהמטע ארטיסטען שושנה און מאריס לאמפע.

אויף צוויי פארשטעלונגען קומען צו אונז די בעריהמטע ארטיסטען שושנה און מאריס לאמפע. ביידע האבען שוין געשפיעלט אין ראדאם און האבען זיך ביי דעם היגען טעאטער-עולם ערווארבען א גוטען נאמען.

לאמפע האט מיט זיין „טובית דער מילכיגער“ אזוי זיך בעריהמט אין ראדאם, אז נאך געדענקט מען איהם און דער היגער טעאטער-עולם פענקט פשוט אים צוזען. לאמפע איז א יונגער ארטיסט אבער מיט זיין בעגאבונג און קינסטלערישן טאלאנט זאגט ער צו צוזיין איינער פון די בעדייטענסטע און אנגעזעהענסטע ארטיסטען אויף דער יודישער ביהנע שוין היינט איז די טעאטער-קריטיק פיל מיט לויב געזאנגען און שבחים וועגען זיינע גלענצענדע ארטיסטישע פעהיגקייטען.

פרוי שושנה רעכענט זיך ביים היינטיגען טאג צווישען די אנגעזעהענסטע און פאפולערסטע ארטיסטען. איהרע לאנגיעהריגע ביהנע-לייסטונגען האבען צופערצייכענען א סך ערפאלגען און רוהם,

שושנה און לאמפע טרעטען אויף אין ראדאם מיט זייער געקליבענעם אנסאמבל גאר צוויי מאהל: שבת ביימאג, שמיני עצרת און שבת-צונאכט שמחת תורה.

היתר - הוראה אין דער היגער ישיבה.

מאריגע וואך האבען 4 בחורים פון העכסטער מחלקה פון דער היגער ישיבה „תורת-חיים“ בעקומען פון ראדאמער ראבינאט ווי אויך פון ווארשאווער ראבינאט היתר-הוראה. די נעמען זענען: שמואל קערשבערג, ישראל ראזינשטיין, פון ראדאם, מיכל צוקער פון ליפסק און שלמה ווערמאן פון יעדלינסק.

די רבנים האבען זיך ווארים אויסגעדרוקט וועגען דעם הויכען גייסטיגען מצב פון דער ישיבה, בעווינדערענדיג די גרויסע בקיאות און חריפות פון די בחורים.

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.

General. przedstawicielstwo na okręg kielecko-radomski

DOM KOMISOWY M. CUKIERMAN KIELCE

ul. Sienkiewicza 29, Telefon 455.

הערליך יודיש בילד אין קינא „טשארי“.

אויף דעם יודישען יום-טוב סכות האט די דירעקציע פון קינא „נייער טשארי“ ארויסגעבראכט דאס פאפולערע יודישע בילד תקיעת כף.

אין דעם בילד נעמען אנטהייל די בעריהמטע יודישע ארטיסטען: אסתר רחל קאמינסקא, טורקאוו, אידא קאמינסקא, גאדיק א. אנד. דאס בילד ווערט געשפילט איבעראל מיט דעם גרעסטען ערפאלג.

עס איז מעהר ווי זיכער, אז אויך אין ראדאם וועט דער קינא „טשארי“ יעדען אווענד בשעת דאס דעמאנסטרירען דאס בילד צאהלרייך בעזוכט ווערען פון יודישען פובליקום.

קעלצער כראניק.

א אקאדעמישער-קרייז.

לעצטענס איז אין קעלץ געשאפען געווארען א אידישער אקאדעמישער קרייז, צו וועלכען עס געהערען אלע יודישע אקאדעמיקער פון קעלץ.

ערשטע פערזאמלונג פון „מושב זקנים“.

אין לאקאל פון דער קהלה קומט דעם ערשטען טאג חול-המועד קומט פאר די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער פון „מושב-זקנים“. די פערזאמלונג איז זעהר א וויכטיגע

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע ראבינאוויטש

צום טויט פון זייער ליעבען פאטער

ר' לייבל ג"י.

שלום אייזענבערג

קעלץ

קעלצער אָבטיילונג.

דער וועלט = בעריהמטער פידעל= קינסטלער יהודה מנוחין שפּילט אויף א פידעל פון א קעלצער יוד.

מיט יאָהרען צוריק האָט אין קעלץ געוואוינט אַ יוד מיט'ן נאָמען יעקב צימערמאַן. ער איז געווען אַ פרומער יוד און געאַרבייט אין אַ בעקאַנטער היעגער פירמע אַלס בוכהאַלטער. די דאָזיגע פּראָפעסיע האָט אָבער צימער-מאַנ'ען נישט צופרידען געשטעלט. ער האָט גאָר געהאַט אַ נייגונג צו אַ אַנדער פאַך: אַליין אויסצואַרבייטען פיד-לען וואָס זאָלען קאָנקורירען מיט די בעסטע פון דעם מין.

פריינד און בעקאַנטע האָבען געקוקט אויף צימערמאַנ'ען, ווי אויף אַ אוואַנ-טוריסט און איהם גע'עצה'ט בעסער ווייטער צו פיהרען די האַנדעלס-ביכער אין דער פירמע.

דאָס עקשנות פון אַ טאַלאַנטפולען מענש, האָט אָבער ביי צימערמאַנ'ען גובר געווען. ער איז אַוועק קיין ווארשא און אָנגעהויבען אויסצואַרבייטען פידלען וואָס האָבען אינגיכען בעקומען אַ שם אַלס די בעסטע. פון דאַן אָן פּלעגען איהם בעזוכען די אָנגעזעהענסטע און פּאָפּולערסטע מוזיקער פון ווארשא, וועלכע האָבען אין דעם פרומען יוד פון קעלץ ענטדעקט אַ גרויסן טאַלאַנט.

לעצטענס האָט צימערמאַן געשיקט אַ פידעל קיין אַמעריקא צום בעקאַנטען יורישען יונגען וויאָלאָניסט יהודה מנוחין. פאַריגע וואָך האָט ער דער-האַלטען אַ ענטפער פון מנוחין, אַז ער איז ענטציקט פון דער פידעל, פון איהר טאָן און ווייכקייט און פון היינט אָן וועט ער שפּילען נאָר אויף די פידעל.

אויסגעפיהרט א טויט = אורטייל.

מיט אַ צייט צוריק איז אין דאָרף וואָשניקי (קעלצער געגענד) אַויסגע-פיהרט געוואָרען אַ שרעקליכע רציחה: עס איז ערמאָרדעט געוואָרן צוליב רויב-צוועקען, אַ דאָרפישע פאַמיליע פון 3 פערזאָן. אָבער דער מערדער האָט זיך נישט מיט דעם בלויז בעגנוגענט. ער האָט אינטערגעצינדען דאָס הויז מיט די קערפּער'ס פון די ערמאָרדעטע.

נאָך אַ לענגערע אויספאָרשונג האָט די פּאָליציי פעסטגעשטעלט, אַז דער מערדער איז דער איינוואָהנער פון זעלבען דאָרף, קאַזימיעזש שפּיעג. דער מערדער איז תיכף אַרעסטירט געוואָ-רען און פאַריגע וואָך איז פאָרגע-קומען זיין פּראָצעס.

דאָס געריכט האָט פעראורטיילט דעם מערדער אויף טויט=שטראָף דורך הענגען. היות ווי דער מלוכות=פּרעזי-דענט האָט די בעגנעדיגונג'ס=ביטע אָב-געזאָגט איז גלייך אַרויסגערופען גע-וואָרען אין דער שוויענטאָ - קשיסקער תפיסה, וואו דער מערדער איז געזעסען דער תליון, וועלכער האָט דעם זעלבען טאָג אויסגעפיהרט דעם טויט-אורטייל.

■■■■

סאַנאַציע=צוזאַמענפאַהר מיט'ן אַנ= טייל פון פּוילק. סלאָוועק.

פאַריגען פרייטאָג איז אין קיעלץ פאָרגעקומען אַ רעגיאָנאַלער צוזאַמענ-פאַהר פון די סאַנאַציע-טהוער אין קיעלצער וואָיעוואָודזטווע. אין צוזאַמענ-פאַהר האָבען אַנטייל גענומען: פּולקאָוו-ניק סלאָוועק, וואָיעוואָדע פּאַטשאַרקאָוו-סקי און אַ גרויסע צאָהל דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען פון „בעבע".

◎◎◎

דאַנקזאַגונג.

דער ראַט און פערוואַלטונג פון דער **הויזווירטען - באַנק** אין קעלץ דריקט אויס איהר דאַנק: 1) דעם ג' פּרעזעס ה' **ראַטמאַן** וואָס האָט צוליב'ן הערשענדען קריזיס אַריינגעטראָגען אין דער באַנק 5000 זל. אָהן פּראָצענט, און 2) דעם ג' דירעקטאָר ה' **ח. י. אייזענבערג** פאַר זיין אונערמידליכע אַרבייט און פאַר זיין ענטזאָגען זיך פון האָנאָראַר פערבלייבענדיג בלויז אַלס עהרען-דירעקטאָר.

חיים פייוועל'ס „גליק".

(פעליעטאָן)

אויב איהר מיינט, אַז אַלע קיעלצער יודישע טאַטעס איז שלעכט, טאָ האָט איהר, זייט מוחל אַ גרויסען טעות.

והא ראיה: חיים פייוועל שווינדעל-מאַן.

חיים פייוועל שווינדעלמאַן איז אַ יוד אַ הויכער און דאַר ווי אַ שטעקען, געהט איינגעבויגען. הוסט אונטער, האָט אַ דין נעזעל וואָס דער שפּיץ דערפון איז אַלעמאָהל רויט און צו די אַלע גלי-קען איז ער אַ בעוויבטער אין דער עיקר—א גרויסער קבצן.

האָט ער, דער דאָזיגער חיים פייוועל צוויי יונגעלעך, אמת'ע מזיקים. איהר געפונט זיי אונטער אַלע אויסמאָבילען איגטער אַלע דראָזשקעס און אויף אַלע דעכער. זיי זענען פשוט מיט'ן לעבען איינגעשטעלט.

אַז די צוויי מזיקים געפינען זיך אוי-פער די שוב מאַכען זיי אָן אַ אמת'ען חורבן. זיי ווארפען שטיינער, שפּילען פוסבאַל, שלאָגען זיך מיט שמעקעס הכלל מען האָט פון זיי צרות איבער צרות.

לעצטענס האָט חיים פייוועל בעשלאָ-סען צו שיקען זיינע בנים ז"ין אַ שולע אריין. האָט ער דאָך אָבער נישט אויף שכר-למוד, האָט ער דערחייל בע-שיקט דעם עלטערען און בעצאָהלט אַ פאָר זלאָטעס וויפיעל ער האָט פער-מאָגט.

אין הויז צווישען די שכנים איז איצט געוואָרען שטילער, רוהיגער. דאָס יונגערע מזיק'ל האָט איינער אַליין, נעביך, גאָרנישט געקאָנט טהוען.

ס'הייסט ארומגערודערט האָט ער ווייטער, אָבער נישט אַזוי פיעל ווי מיט יענעם.

די שכנים זענען געווען אַזוי צופרי-דען, אַז זיי האָבען שוין געוואָלט בע-צאָהלען שכר-למוד פאַר דעם יונגערען אויך אבי ער זאָל געהן אין אַ שולע.

אָבער אז עס איז בעשערט אַ אומגליק קומט עס אומגעריכט.

אַז דער עלטערער מזיק איז אָבגעזע-סען אַ וואָך אין שולע האָט מען זיך דאָרט אַרומגעזעהען, אַז אויב מען וועט איהם האַלטען לענגער וועט מען ברוי-כען צו שליסען די שולע.

ווארום דער מזיק האָט צעבראָכען אַלע בענק און טישען, אויסגעשמירט מיט קויל אַלע ווענד, זיך אַרומגעשלאָ-גען מיט אַלע איבעריגע קינדער, גע-מאַכט זיי לעכער אין די קעפּ, צעקראַצט די נעז. הקיצור, ער האָט געמאַכט אַ וויסטען תל פון די שולע.

איז געבליבען, אַז מען זאָל איהם אַהיימשיקען צום פאָטער. האָט דאָך אָבער די שולע אַרויסגעגעבען אַ קאָנ-טראַקט אויף אַ גאַנץ יאָהר; וועט דאָך חיים פייוועל שווינדעלמאַן איינקלאָגען די שולע פאַר'ן געריכט. איז געבליבען ביי די שול=דירעקציע, אַז מען זאָל איהם געבען אַ פּאָר הונדערט זלאָטעס און ער זאָל זיך אַהיימנעמען דעם בנ'אָק.

און דער טאַטע איז געווען צופרידען: אַזאַ סומע געהט נישט צופיס היינטיגע צייטען.

איין עגמת-נפש האָט אָבער חיים פייוועל: ער האָט דאָך געקאָנט פערדי-נען נאָך אַ פּאָר הונדערט זלאָטעס...

ווען ער וואָלט געהאַט דעם אַנדערען מזיק אויך אין דער שולע...

די שכנים אָבער לעבען ווידער איבער גרויסע צרות פון די חיים פייוועל'ס צוויי מזיקים.

קעלץ דאָלאַר.

די איין - און - איינציגע בעשטעטיגטע דורכ'ן מיניסטעריום פאַר קולטור און קונסט.

SZKOŁA MUZYCZNA w Radomiu, Zgodna 8 pod kier. P. GISSERA

מאַכט בעקאַנט, דאָס די ענזאַמענס און דאָס פערשרייבען זיך פון נייע שילער און שילערינס פון די קלאַסען:
פידעל, פאַרטעפּיאַן, וויאָלאָנטשעל א. א. האָבען זיך אָנגעהויבען און דויערן ווייטער יעדען טאָג פון 10—2 און 6—4
די שילער נעמען אַנטייל אין: שול - אָרקעסטער, קאַמעראַל-מוזיק, טעאָריע און סאָלפעדזש — אומזיסט. — דער פּראָגראַם איז שטרענג איינהייטליך
לויט'ן ווארשאווער רעגירונג'ס - קאָנסערוואַטאָריום. — די צייגנישען פון דער שולע זענען גילטיג אין אַלע העכערע מוזיק - שולען.
די לעקציעס קומען פאַר א גאַנצען טאָג. ——— ביי דער שולע איז פערהאַן א ספּעציעלע קלאַס פאַר אנפאַנגער.
פאַר זעהר בעגאַבטע און טאַלאַנטפולע, אָדער נישט-פערמעגליכע שילער — טיילווייזע הנחות.

ZAWIADOMIENIE.

Niniejszem mam zaszczyt zawiadomić Sz. Rodziców iż z dniem 1-go Września 1931 r. otwieram

KOEDUKACYJNY

ZAKŁAD FREBLOWSKI

i PRZEDSZKOLE

dla dzieci w odpowiadającym wieku.

Doskonałe urządzenia techniczne, wzorowa opieka i rutynowane siły pedagogiczne będą dla Sz. Rodziców dostateczną rękojmią sumiennego wykonywania powierzonych mi zadań wychowawczych. Obok języka polskiego, jako wykładowego, będzie również w odpowiadającej mierze wykładany język hebrajski (w czytaniu, śpiewie i piśmie)

Informacyj udziela się w Kancelarji Zakładu, począwszy od dnia 26-go Sierpnia b. r. w godz. 11 — 2 przy ul. **Żeromskiego 12** w podwórzu, ostatnia sień).

Z poważaniem

R. LANDAU.

Dr. Med. IGNACY LEWI

choroby wewnętrzne i dzieci

ordyn. 9 – 10 rano i 5 – 7 p. p.

OKULISTA

Dr. A. ŁUCZNO-LEWI

ordyn. 10 – 12 rano i 3 – 5 p. p.

przeprowadzili się

na ulicę MONIUSZKI (*Kościelna*) **12**

—— Tel. Nr. 2498. ——

GAZOWNIA

MIEJSKA

פערקויפט צו צוגענגליכע פרייזען

קעכלעך גאַזאָווע איינס און צוויי פלאַמיגע

קעכלעך פאַמילינע און האָטעלאָווע

אייוועלעך צום באָדען

אייוועלעך צום בראָטען

אייזענס צום פרעסען פאַר פריוואַט און פאַר שניידער

הייצערס צו פריזירער רעדלעך

„טערמאָ" אַטאָמאַטישע אויף צו דערוואַרמען וואַסער פאַר דאָקטוירים, דענטיסטען, פריזירערס און ענהליכע פּראָפעסיעס.

אַלערליי גאַז - אַפּאַראַטען ווערען פערקויפט
——— אויף צוגענגליכע בעדינגונגען. ———

די גאַזאָווניע פיהרט אויס שטוב - אינסטאַלאַציעס

אויף אויסצוצאָהלען אין 12 ראַטעס.

די גאַז-אַפּאַראַטען קען מען בעקוקען אין די סקלאַדעס פון די גאַזאָווניע אויף מלאָדזשאַנאָוו פון 10 ביז 2 נ. מ.

אַלע אינפאָרמאַציעס ערטיילט די ביורא פון די גאַזאָווניע טעל. 134

אכטונג עלטערן!

עס קומט יעצט א ניי שול - יאָר און דאריבער שטעלט זיך מן הסתם ביי אייך די פראגע וואָס צו טון מיט אייער זון, בכדי ער זאָל אויסוואקסן אויף א קולטורעלן בירגער און באוווסטזיניגען יוד. וואָס טוט מען? וווּ שיקט מען איםז געדענקט אַלזאָ, אַז

די „שול-קולט" שולע מיט רעגירונגס - רעכט איז די איינציקע נאציאָנאַל-וועלטליכע יוד. שולע אין ראדאָם.

די „שול-קולט" שולע קומט נישט יעצט מיט נייע הבטחות, ווי אנדערע. נאָר קומט שוין מיט מעשים! ס'איז אדורך א יאָר פון ארבעט, וועלכע האָט גלענצענדע רעזולטאטן געבראכט. די לעצטע קלאסיפיקאציע-עקזאמענס האָבן אימפּאָזאנט באוויזן איהר הויכע פעדאגאָגישע מדרגה פון דער לערע און רערציונג.

די „שול-קולט" שולע נעמט זייער ערנסט און געוויסענהאפט אירע דערציונגס - אויפגאבן, באמיענדיג זיך, אז דער יידישער פאָטער זאָל אין די היינטיקע שווערע צייטן כאָטש האָבן דעם פערגעניגן פון דער גייסטיקער ענטוויקלונג פון זיין קינד.

די „שול-קולט" שולע גיט אירע שילער א נאציאָנאל - וועלטליכע דערציונג אין פולסטן און ברייטסטן זין פון וואָרט. צוזאמען מיט די אלגעמיינע למודים וואָס זייער פּראָגראַם אנטשפּרעכט 4 קלאסן גימנאזיע ווערן אין דער ברייטסטער מאָס געלערנט די יודאַאיסטישע למורים, ווי העברעאיש, יידיש, תנ"ך, תלמוד, יוד. געשיכטע א.א.

עלטערן! אויב ס'איז אייך טייער דער גורל פון אייערע קינדער שרייבט זיי איין מיטן פולסטן צוטרוי אין דער „שול-קולט" שולע

מיט אכטונג

עלטערן-קאמיטעט

ביי דער **„שול - קולט שול"**

בעמערקונג: איינשרייבונגען פון געוועזענע און נייע שילער קומען פאָר פון 26-טן שערפּיען אין דער שול - קאנצעלאריע (וויטאָלדא 7) פון 11 ביז 1 נ. מ.

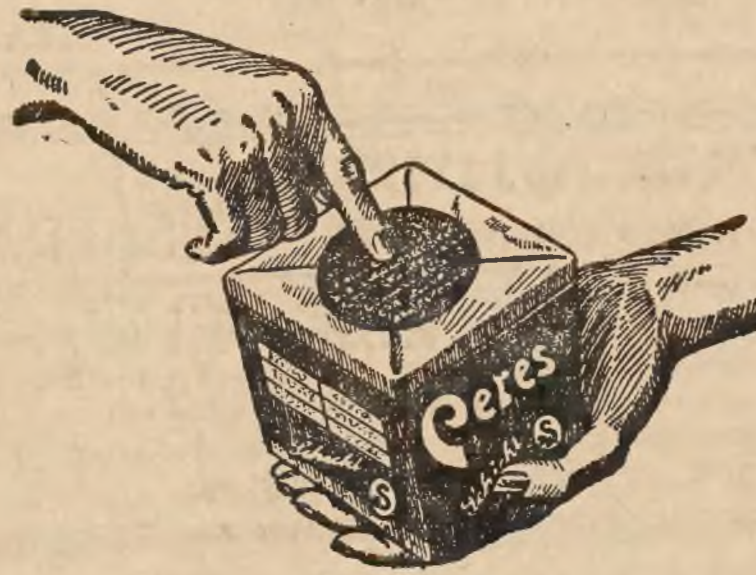

די דאָזיגע חתימה גאַראַנטירט,
אז דאָס פלאַנץ-פעטס „צערעס",
וואָס געפינט זיך אין פעסל, ווערט
אויסגעארבייט אונטער א שטרענגער
השגחה פון הרב פרענקעל פון סקאודינא
און עס קאָן מיט זיכערקייט אהן שום
חשש געברויכט ווערן צו די יום-טוב-
דיגע מאכלים דורך אלע, וועלכע היטן
אָפּ כשרות.

צערעס שפּייז-פעטס,
די ריכטיגע נור מיט'ן אויפשריפט
„צערעס"

טעאטער „ראָזמאַיטאָשטשי" ראדאם.

דריי גאַסטראָלען פון די בעריסטע יודישע אַרטיסטען

דינה האלפּעריז, סעם בראָנעצקי

היינט פרייטאָג דעם 25 און מאָרגען שבת דעם 26 ד.ח.

דאָס פאַריזער וועשעז-מיידעל

זונטאָג דעם 27 מוצאי יום-טוב

די גרויסע ירושה.

Niniejszym podajemy do wiadomości Sz. Rodziców, że z dniem **1-go Września 1931 r.** z a ł o ż y ł y ś m y

Komplet Freblowski

który będzie prowadzony przez rutynowane siły fachowe **dla dzieci w wieku od lat 4 do 7**

Oprócz pogadanek, rytmiki, gimnastyki, tańców i zabaw będą udzielane **początki nauki, czytania i pisania** jak również na żądanie Sz. Rodziców języki obce (francuski i niemiecki)

Cena dostępna

Kancelarja przy ul. **Żeromskiego 49** przyjmuje zapisy od 10-ej rano do 2 p. p. i od 4 do 6 p.

Z poważaniem

Zofja Tencerowa
i Eda Lastmanówna.

איז ראדאם
נאָר 2 פאָרשטעלונגען
שבת דעם 3-טן ביי טאָג און ביינאכט
אין טעאטער „ראָזמאַיטאָשטשי".

פון די בעריסטע קינסטלער

מאריס לאמפּע און ר. שושנה

אין לעצטן שלאַגער, וועלכער איז געשפּילט געוואָרן אין ווארשא. ווילנא 300 מאָל

א הארץ וואס בענקט

לעבענס-בילד אין 3 אַקטען מיט געזאַנג פון א. לעש.

איז קעלץ
נאָר 1 פאָרשטעלונג
זונטאָג דעם 4-טן מוצי"ט
אין טעאטער „פּאַלסקי".

ZAWIADOMIENIE.

Z dniem **1 września** b. r. rozpoczną się zajęcia w koncesjonowanem przez **Radę Szkolną**

PRZEDSZKOLU

E. FINKLERÓWNY

przy ul. Rwańskiej 13, I p.

Zapisy odbywają się codzienie od godz. 4 — 7-ej p. p.

Ceny przystępne.

KONCESJONOWANE

BIURO WINDYKACYJNE

KIELCE, Starowarszawska 7.

ערלעדיגט שנעל און פּינקטליך:
איינקאַסירונג פון פּראָטעסטען, קלאַוזולעס, געריכט'ס-
ווירקען, זאַבעזפּיעטשעניעס א. ד. ג.
ערשטקלאַסיגע ביורא-קרעפטען. ——— מינימאַלע פּראָוויזיע.

7mio KLASISTA udziela lekcyj w zakresie —5-ciu klas gimn.—

Wiadomość **Traugutta 50 (13) m 15.**

40% ביליגער!

די נייעסטע — פאַסאָנען **מעבעל** פון פאַלגענדע מאטעריאַלען:

וועגגערסקע יעשאָן, זלאָטאָ בושאָוע, פּיראמידען, זשעברא, מאָכאָן און יעשאָן.

——— אויף גוטע בעדינגונגען. ———

דאָס אלעס ווערט אויס-געפערטיגט ביי דער פירמע **קליין, זשעראָמסקי 26**

דאנקזאגונג.

די פערוואַלטונג פון „בית-יתומים"
דריקט אויס א הערצליכען דאַנק
דעם ה' **יוסף סאַנדעל**
פאַר זיין שעהן דאַווענען אין די ימים נוראים אין דער שוהל פון „בית-יתומים".